

DE STAMBOOM DER EUROPEANEN

DOOR

J HENDRIK VAN BALEN.

De werkelijke kennis betreffende onze voorouders reikt tot aan den mensch van het Neanderdal, Taubach en Krapina, den *Homo primigenius*. Wij kunnen ons een voorstelling maken van zijn lichamelijken en geestelijken toestand, door de overblijfselen, welke voor ons bewaard bleven; maar den langen weg van diluviaalmensch tot zijn voorouders onder de primaten met figuren te bevolken, bleef overgelaten aan de wetenschappelijke speculatie (als ik mij zoo mag uitdrukken) die daartoe verschillende wegen insloeg en, zooals vanzelf spreekt, tot verschillende uitkomsten moest komen.

»*Neue Gedanken über das alte Problem von der Abstammung der Menschens*«, aldus is de titel van eene verhandeling van Prof. I. KOLLMANN te Bazel, waarin hij den stamboom van den mensch tracht te geven, vooral ook met het oog op de Pygmeeën, waarvan men, zooals bekend is, ook in graven uit den steentijd overblijfselen heeft gevonden.

In de eerste plaats verwijdt KOLLMANN den *Pithecanthropus erectus* (aapmensch) van Java uit de rij der voorouders van den mensch. Bekend mag verondersteld worden, dat men in den *Pithecanthropus erectus* de ontbrekende schakel tusschen mensch en aap meent gevonden te hebben. KOLLMANN echter houdt dit hoogst interessante schepsel niet daarvoor, doch slechts voor een blinden uitlooper uit den Javaanschen tertiairtijd, die, in weerwil van zijne lichaamsgrootte, niet in staat was zich tot mensch te ontwikkelen. Hem trof hetzelfde lot als zijn thans nog levende neven: Chimpanseé, Gorilla, Gibbon en Orang, hij was aan de grens van zijn variabiliteit gekomen. Nòch de natuurlijke teeltkeus, nòch de andere factoren der verdere ontwikkeling, konden meer invloed op hem hebben; ja, zij konden niet eens het voortbestaan van zijn stam bewerken. Hij en de zijnen

vonden reeds in den tertiären tijd hun einde. Maar de menschheid had voor hare zelfontwikkeling een buigzamere, een met uitwendige invloeden meegaanden uitgangsvorm noodig. Hare ontwikkeling was, volgens KOLLMANN, zonder twijfel ook onderworpen aan de algemeene wetten der ontwikkeling van de gewervelde dieren, om van de kleinere vormen tot de grootere te klimmen. En zoo geeft KOLLMANN dan den volgenden gedachtengang over de herkomst der grooten menschenrassen.

Van een kleinen ons nog onbekenden mensch-aap ontwikkelden zich, opstijgend met verschillende trappen, het eerst de kleine menschenrassen, de zoogenaamde pygmeeën. Uit hen ontstonden dan langzamerhand de grooten rassen, waarbij echter steeds een gedeelte van den oervorm behouden bleef. Dat zijn juist die pygmeeën, die over de geheele aarde verspreid, in de graven, vermengd met de beenderen der grooten rassen, worden gevonden, en die nog heden in het Centraal-Afrikaansche oerwoud in aanzienlijke horden wonen. Zij bezitten louter primitieve merkteekens, welke met onze voorstelling van een overgangsvorm goed overeenkomen.

KOLLMANN wil de pygmeeën, uit hoofde van hunne wijde verbreiding, niet laten gelden als een plaatselijke grootte-variëteit van het tegenwoordige menschelijke geslacht. Dr. B. HAGEN vat de spaarzame en dikwijls verstrooide overblijfselen dezer pygmeeën van de Maleische eilandenwereld tot Ceylon eenerzijds, de Papoea's, Melanesiërs, Australiërs en Zuidzee-eilanders, ja tot zelfs de oervolken van Zuid-Afrika en Zuid-Amerika anderzijds, samen, en vindt dat men, op grond van een buitengewoon karakteristiek, het zuiverst bij het vrouwelijk geslacht te voorschijn komend gezichtstype, en in de (ofschoon in de gemiddelde getallen der lichaamsmaten niet te vinden) kleinheid der lichaamsvormen, reden heeft aan een algemeen groot zuidelijk oerras te denken, hetwelk bijna alle »*Protomorphen*«, in den zin als STRATZ bedoelt, omvatten moet. Dat dit oerras zich niet ontwikkeld heeft uit het tegenwoordige grooten menschenras, is zoo goed als zeker; de vraag is maar of zij zich niet in vroegere perioden van de menschelijke geschiedenis van het grooten afgescheiden heeft.

Zooals reeds gezegd is, neemt KOLLMANN het tegendeel daarvan aan. Evenals HAGEN de oer-Maleiers voor den Maleischen archipel en verder zelfs als de oer-bevolking beschouwt, zoo beschouwt KOLLMANN de pygmeeën van Europa, Afrika, Azië en Amerika, als de grondslag, als het oer- of primitieve ras, waaruit zich de grooten rassen ontwikkeld hebben.

Het eerst is deze oerbevolking te voorschijn gekomen uit den stam der *Antropoiden* (mensch-ape) misschien in Afrika, misschien in

Indië, om zich vandaar over de geheele aarde te verspreiden. Een gedeelte van hunne nakomelingen ontwikkelde in de verschillende werelddelen tot groote rassen, zooals wij ze nog heden kennen.

Door een schematische voorstelling tracht KOLLMANN dit nog duidelijker te maken, een voorstelling welke hoofdzakelijk bestaat uit van bepaalde punten uitgaande en zich later scheidende lijnen. Door een rechthoek als basis, wordt een horde van de genoemde Antropoïden soort voorgesteld, die ergens in het oerwoud van den tropengordel als stamvader van de pymeeën optreedt. Stellen wij dat dit volk van mensch-apen rond 100,000 koppen telde, kleine wezens, van hoogstens 1 M. groot, maar reeds goed geproportioneerd en met een rechtopgaande houding.

Uit deze horde ontsproten nakomelingen, die nog menschachtiger waren, wier schedels grooter waren en steeds meer ruimte boden voor de ontwikkeling der hersens, enz. Het product daarvan waren pygmeëën, reeds veel gelijkend op de tegenwoordige groote apen, maar die zich door intelligentie van alle Antropoïden onderscheidden, zich gaandeweg beteekenend vermeerderden en gehoorzaamend aan de zucht naar trekken of misschien uit nood, zich over de aarde verbreidden.

Hoevele sporten van de ladder deze Antropoïden hebben moeten doorloopen om langzamerhand de natuur van pygmeemensch te bereiken, is natuurlijk onmogelijk vast te stellen. Als vertegenwoordigers van deze pygmeëën neemt hij dan verder aan drie horden, n.l. blanken, gelen en zwarten, die zich in verschillende deelen van den aardbol gevestigd hebben. Hunne volgende periode van ontwikkeling wordt gekenmerkt door het optreden van groote rassen, welke in rechte afstamming uit de kleine rassen zijn ontsproten en zich verder splitsen, terwijl de rest der pygmeëën naast de groote rassen blijven bestaan tot den tegenwoordigen tijd toe.

Terwijl KOLLMANN zelf erkent dat er nog heel wat onderzoek zal noodig zijn om het onomstootelijke bewijs voor zijne theorie te leveren, willen andere geleerden niets weten van een ontstaan van de groote rassen uit de pygmeëën.

EMIL SCHMIDT, die ook van de levende, als dwergvolken aangeduide rassen, slechts die stammen als pygmeëën beschouwt, wier gemiddelde maat onder de 1.50 M. valt (zooals de Negrito's op de Philippijnen, de oer-inwoners van de Adaman-eilanden, de Centraal-Afrikaansche pygmeëën en de Boschjesmannen), is geneigd de meest uit neolithische graven afkomstige kleine skeletten niet te beschouwen als van een dwergras of van pygmeëën, maar als de kleine en meestal vrouwelijke individuen van een bijna middelmatig groot menschenras.

Toch schijnt het gevondene, wat de maten betreft, deze meening niet voldoende te steunen. Trouwens, hij spreekt eenigszins twijfelachtig zijn meening uit.

Aan de zijde van E. SCHMIDT staat Prof. G. SCHWALBE, die in de pygmeeën slechts lokale grootte-variëteiten van *Homo sapiens* ziet, evenals men dat ziet bij de dwerggrassen van onze huisdieren en andere niet gedomesticeerde dieren, b.v. op eilanden ontstane dwerg-olifanten (*Elephas melitensis*) als dwergvorm van *Elephas antiquus*, martersoorten, wilde zwijnen, beren, enz.

Prof. SCHWALBE voert tegen de afstamming van alle menschenrassen, ook het Neanderdal-ras (*Homo primigenius*), van de oeroude pygmeeënstammen, welke zich langzamerhand uit kleine antropoïde- apen ontwikkeld hebben, in het bijzonder twee bezwaren aan. In de eerste plaats is de Neanderdal-mensch geologisch ouder dan de pygmeeën zelf, als men met KOLLMANN hun ontstaan wil toeschrijven aan het jonge diluvium (vondst nabij MENTON). Maar het is door SCHMIDT overtuigend bewezen, dat de meening, dat men te Mentone met pygmeeën had te doen, niet juist was, en ook de neolithische pygmeeën-vondst schijnt aan twijfel onderhevig.

In de tweede plaats valt de schedelvorm der pygmeeën, zooals wij dien thans nauwkeurig van de Akka's, Adamanners, Semang's, Weddah's o.a. kennen, op en d'op in het gebied van den schedelvorm der tegenwoordige menschen (*Homo sapiens*) en verwijdert hij zich, door het sterk hellende voorhoofd, enz., ver van den veel lageren, zeker veel ouderen vorm van *Homo primigenius*. Als KOLLMANN daarentegen den schoonen vorm van den pygmeeënschedel voor den oudsten vorm van den menschelijken schedel verklaart, waaruit ook die van den Neanderdal-mensch ontstaan is, dan is dat, op z'n zachtst genomen, een vergissing. SCHWALBE houdt het voor het waarschijnlijkst, dat de Neanderdal-mensch tot de directe of indirecte voorvaderen van den *Homo sapiens* behoort te worden gebracht; maar in geen geval zijn vormen als de thans levende pygmeeën te beschouwen als de naaste voorvaderen van alle menschen (wat KOLLMANN van de thans levende pygmeeën ook in het geheel niet beweren wil); zijn voorouder-pygmeeën van den voortijd kunnen zich van de thans levende wel zeer onderscheiden hebben.

In één opzicht komt Prof. SCHWALBE zijn tegenstander toch iets te gemoet. Hij beweert, dat het in het geheel niet noodig is om aan te nemen, dat de schakel van den, volgens zijn inzicht, tot den *Homo sapiens* leidenden *Pithecanthropus-Homo primigenius* bijzonder lang is geweest. KOLLMANN neemt, naar de schatting van DUBOIS, den ont-

dekker van den aapmenschen op Java, voor de lichaamslengte van *Pithecanthropus erectus* 1.70 M. aan, terwijl MANOUVRIER 1.60 M. waarschijnlijker vindt. Naar de lengte van het boven-heupbeen van den Neanderdal-mensch kan men, bij vergelijking met Europeanen, berekenen voor den Neanderdal-mensch een lichaamslengte van 1.60, voor de Spy-menschen eene van 1.53 M.. Maar vergelijkt men den *Homo primigenius*, wat de lichaamsverhouding, betreft, met de Weddah's of Veddah's, naar de opgaven van de SARASIN, dan verkrijgt de Neanderdal-mensch slechts een grootte van 155.4 c.M., de mensch van Spy (II) een van 148.4 c.M. Het zou oogenschijnlijk dus mogelijk zijn de afstamming der tegenwoordige menschen van pygmeëen uit den voortijd aan te nemen, als men het Neanderdal-ras, zooals SCHWALBÉ dat wil, beschouwt als voorlooper van den tegenwoordigen mensch.

Het is duidelijk dat dit Neanderdal-ras, dat men vroeger langen tijd als een ziekelijk vervormde abnormaliteit beschouwde (VIRCHOW) in Europa een vrij groote verbreiding had. Prof. GOJANOVIC-KRAMBERGEN schilderde den *Homo primigenius* naar zijn beenderenstelsel aldus. De schedel van dit oermensch is kort-, middel- of langschedelig, het schedeldak meer of minder vlak of buikig, het voorhoofd achterover hellend, met sterk vooruitspringende wenkbrauwbogen. De kaakbeenderen zijn krachtig, de kaken meer of minder prognatisch (vooruitspringend), de onderkaak zonder kin of met het primitieve begin daarvan. De tanden zijn krachtig en vertoonen talrijke glazuurplooiën. De armen schijnen, te oordeelen naar de slanke sleutelbeenderen van de menschen van Krapina, in het algemeen zwak ontwikkeld te zijn geweest; niets duidt op zwaren arbeid, welken een sterke functie der voorste ledematen vorderde. De sleutelbeenderen van Krapina kan men, ten gevolge van hun zwakken bouw, het best vergelijken met die van jeugdige individuen uit den tegenwoordigen tijd.

De verbreiding van den oermensch (*Homo primigenius*) strekt zich uit door het oudere diluvium van Frankrijk, België, Duitschland, Moravië, Kroatië (vondsten van La Noulette, d'Arcy, Molarnaud, Neanderdal, Spy, Taubach, Krapina, Sipka). De met een zeer sterk vooruitstekende onderkaak voorziene menschen van Krapina beschouwt Prof. KRAMBERGEN als een bijzondere variëteit.

Tot den reeds met het karakter van den modernen mensch toegerusten *Homo sapiens fossilis*, behooren de uit het lös van Brienn afkomstige schedel, de onderkaak van Predmost, de onderkaak uit het lös van Dukovar, enz. Al deze overblijfselen bezitten reeds een op dat van den tegenwoordigen mensch meer of minder gelijkend

voorhoofd, vooruitstekende kin, enz. Toch bieden verscheidene nog gewichtige overeenkomsten met den oud-diluvialen mensch.

Men kan, volgens Prof. KRAMBERGEN, aan de diluviale overblijfselen van den mensch wel is waar een reeks van variëteiten, onderling zoowel als met betrekking tot den recenten (tegenwoordigen) mensch vaststellen; doch tevens zien wij dat enkele dezer kenteekenen bij den tegenwoordigen mensch in 't geheel niet meer voorkomen, terwijl andere reeds algemeen zijn geworden. Er bestaat, op grond van de vergelijking van enkele schedeldeelen, geen twijfel meer, dat in de ontwikkeling van den mensch van het onderste diluvium tot den tegenwoordigen tijd geen onderbreking heeft plaats gehad. Wij vinden, zoover bekend, aan het skelet van den oud-diluvialen mensch geen inadaptief (niet voor aanpassing geschikt) deel, dat op eenige wijze de verdere ontwikkeling en continuïteit van den *Homo primigenius* tot den tegenwoordigen mensch gehinderd heeft. Integendeel zien wij veeleer een reeks atavismen bij de tegenwoordige menschen, welke ons altijd weer aan de oud-diluviale voorouders herinneren, bij wie die karakterteekens veel duidelijker en algemeener waren en die aldus een onafgebroken genetische reeks van het oudere diluvium tot thans vormen.

De vindplaatsen van Krapina kan men beschouwen als uit denzelfden tijd als die van Taubach, welke zij, uit een paleontologisch oogpunt, zeer na staan, en beide brengen in den zoogenaamden Günz-Mindel of Mindel-Riess-Interglacial tijd. Daar de mensch van Krapina zonder twijfel oud-diluviaal is en in de voornaamste opzichten overeenstemt met de overige schedels van Neanderdal, Spy I en II, kan men ook voor deze een hoogen diluvialen ouderdom aannemen. De voor oud-diluviaal gehouden schedel van Galley-Hill daarentegen, maakt op KRAMBERGEN den indruk alsof hij eenvoudig een zeer dolichocephale variëteit van de lös-menschen (*Homo sapiens fossilis* uit het bovenste diluvium is.

Jonger dan de oermensch, ofschoon nog op de grenzen van den paleolithischen en neolithischen tijd levend, en waarschijnlijk meer tot de eersten behoorend, zijn de oer-geschiedkundige negers van Europa, een type der oude bevolking van Europa, steunend op vondsten van schedels aan de Rivièra in Frankrijk en aan den noordelijken oever van het meer van Genève. Die schedels behooren aan een negertype, met platten neus, vooruitstekende kaken, dolichocephalen en smallen schedel, zoodat WILSER voor het ras den naam *Homo primigenius variatio niger* voorstelt.
